

„Kommunista vagyok, és hiszek Istenben”

Interjú Jean Ziegler szociológussal

Ziegler úr, ön évtizedek óta radikális elkötelezettje a nagyobb igazságosságnak. Most bemutatta tizenharmadik könyvét. Rossz lelkiismerete megnyugtatóra ír?

Mindenképp rossz a lelkiismeretem. A rossz lelkiismeret eleven ellenség, magadban hordozod. Új könyvem – *Változtasd meg a világot! Miért kell megdöntünk a kannibalisztikus világrendet?* – számot akar adni arról, hol vannak gondolkodásom és cselekvésem gyökerei. Ezt a könyvet szubjektív önéletrajzként és egyúttal kritikus önvizsgálatként fogom föl: Mit használt eddigi tevékenységem? Ennyiben ez a könyv egészen más, mint az előzők.

Miért tartja kannibalisztikusnak a jelenlegi világrendet?

Mondok két számadatot: a Világbank statisztikája szerint 2014-ben a világ 500 legnagyobb vállalkozása a világ GDP-jének 52,8%-át ellenőrizte. Ezek a nemzetek feletti konszernek kitérnek minden szociális, szakszervezeti vagy nemzetállami ellenőrzés alól, és kizárólag a profitmaximálás elve szerint működnek, miközben azonban saját kutatásaik révén valamivel hozzájárulnak a haladáshoz is. Olyan hatalmuk van, amilyen soha egyetlen császárnak, királynak vagy pápának sem volt ezen a földön. A kannibalisztikus világrend a strukturális erőszak rendszerén nyugszik. Ha e konszernek főnökei – mint például a Nestlé főnöke, Peter Brabeck – nem srófolják föl évente 20-25%-kal a vállalkozás értékét és a mindenkori részvények ettől függő árfolyamát, akkor elveszítik állásukat. A világ déli részén ezzel egyidejűleg minden tíz másodpercben meghal egy gyerek az éhezés következtében. És a világélelmezési tájékoztató szerint a 7,3 milliárd földlakó közül egy milliárd alultáplált – jóllehet a Föld képes lenne 12 milliárd embert táplálni. Az a gyerek, aki az éhezésbe hal bele, gyilkosság áldozata. Ilyenek a világdiktatúra strukturái, pont.

Melyek az azok a fejünkben lévő bilincsek, amelyekről legújabb könyvében beszél?

Miért funkcionál a kannibalisztikus világrend abban a demokratikus-globalizált társadalomban, amelyben mindenki tudja, hogy az éhség elől menekülők ezer számra merülnek el a tengerben? Miért hisznek sokan a neoliberális örültségben, amely szerint a gazdaságpolitikai történésnek már nincs köze emberekhez, hanem természeti törvényeknek, értsd „a piac erőinek” engedelmeskedik? Ezt a neoliberális ideológiát sokan magukévá tették. Elidegenedtünk önmagunktól, „túladtunk a tudatunkon”, ahogyan a frankfurti filozófus, Theodor W. Adorno fogalmazott. Ennek az elidegenedésnek a kifejeződése a gyakran hallható mondat: „De hát én semmit sem tehetek a piac túlhatalma ellen.” Ezek a fejünkben lévő bilincsek.

A keresztényeket Nietzsche mondásával szembesíti: „Ha a keresztények hinnének Istenben, ezt észre lehetne venni.”

Igen, észre lehetne venni, ha a keresztények olvasnák Máté evangéliumát: „Éhes voltam, és ennem adtatok, szomjas voltam és innom adtatok... Amit egynek tettetek a legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek.” Ez a döntő: Megtettétek-e, vagy sem? Számomra világos, hogy a történelemnek van célja és értelme, ez pedig nem más, mint az ember emberré válása. És Istennek nincs más keze, csak a miénk.

Mire alapozza azt a reményét, hogy az emberiség úton van az emberré válás felé?

A tudat évről évre, nemzedékről nemzedékre fejlődik. Szent Ambrus egyházatya, aki a 4. században Milánó püspöke volt, Isten által akart rendként védelmezte a rabszolgaságot. Ma még mindig léteznek a rabszolgaság formái, például gyerekeknek nyersanyagbányákban kell robotolniuk, de nincs olyan ember, pláne püspök, aki ma védelmezni merészelné a rabszolgaságot mint intézményt. Ez példa arra, hogy a történelem folyamán hogyan győzi le a tudat az embermegvető magatartásokat.

A világbeli igazságtalansággal szembeni ellenállása mögött tehát végső soron az a meggyőződése áll, hogy a történelem haladásával a világ igazságosabbá válik?

Igen. Ezért hiszek a feltámadásban. Bár a halállal fizikailag megszakad a tudat, de történelmileg nem. Ennyiben a halál csak a tudat előrehaladó fejlődési folyamatának mesterséges megszakítása. Ezért a feltámadás abszolút szükségszerűség. Ez az egyik hitbeli meggyőződés; olyan bizonyosság, amelyet a hit és az értelem ad nekünk.

Ön kommunistának nevezte magát...

...még mindig az vagyok; olyan kommunista, aki hisz Istenben.

Nem ellentmondás ez, tekintettel arra a sok millió megölt emberre, akikért kommunistáknak is számot kell adniuk?

Amit a moszkvai gazemberek csináltak, annak semmi köze sincs a kommunizmushoz – éppoly kevésbé, mint amilyen kevés közük volt a Borgia-pápáknak, ezeknek a közveszélyes bűnözőknek az evangéliumhoz, noha állandóan azt emlegették. Az eljövendő társadalom szervezési elve a kommunista alapelv lesz: mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint. Fejlődésünk jelenlegi szakasza alapján ma képesek vagyunk felfogni ezt a horizontot mint társadalmi formációt. Ezt jelenti a kommunizmus.

Ön néven nevezte az igazságtalanságok felelőseit, és ezért drágán kellett megfizetnie. Rágalmazás miatt több millió svájci frank kártérítésre ítélték. De ön fizetéképtelen...

...mind a kilenc pert elvesztettem A ház, amelyben lakunk, a feleségemé. Amikor még a szociológia professzora voltam a Genfi Egyetemen, letiltották a béreimet. De nem halunk éhen. Az idegtépő támadások akkoriban nem voltak kellemesek sem nekem, sem a családom számára. Rendőri védelmet kaptam, kétszer meg-

rongálták az autómát, az egyik esetben halálos következmények lehettek volna. Nem akarom kicsinyíteni a dolgokat, a bírósági tárgyalóteremben zajló harc átlátzóvá teszi őket. A konszernnek sok zsákmányvadászának és ügyvédeknek a bíróság előtt kellett számot adniuk. Egy bankárt szélhámosnak neveztem, egy másikat keselyűnek. Ha akkoriban elvesztettem is a pereket, ma megnyerném őket. A svájci bankok banditizmusa időközben nyilvánvalóvá vált. A drogpénzek tisztára mosása, vagy az olyan nagy bankok, mint az *UBS* és a *Credit Suisse* USA-beli elítélése világosan beszél.

Akkor ma miért nem támadja meg az ön ellen hozott egykori ítéleteket?

Egyrészt nincs pénzem a horribilis ügyvédi költségekre, másrészt ez azért nem lenne jó, mert azt jelentené, hogy Ziegler egyszerűen azt akarja, hogy neki legyen igaza. ENSZ-megbízatásom okán 2000 óta mentelmi jogom van. E nélkül nem írhattam volna meg ilyen

világosan az új könyvemet. Az embergyilkos élelmszer-spekulánsok elleni szóbeli támadásaimat sem folytathattam volna olyan egyértelműen e mentelmi jog híján.

Ön 81 éves, közeledik a halálhoz. Hogyan viszonyul ahhoz a gondolathoz, hogy egy napon már nem fog létezni?

Várnak engem, mondta egy francia jezsuita. Hiszem, hogy így van. Az isteni szeretet jelei oly egyértelműek az életemben. Ezért hiszem, hogy várni fognak engem.

Wolf Südbeck-Baur

Forrás: Publik-Forum, 2015/15

Jean Ziegler 1934-ben született, a szociológia professzora volt a Genfi Egyetemen. Az egyik legismertebb globalizációkritikusnak számít. 2000 és 2008 között az ENSZ munkatársa volt.

A mammonról és a hatalomról

(Mk 12,13-17)

Amit a hatalom adott, használjátok arra, amire való!

A Mammont mammonnal kell etetni, mert csak akkor lakik jól, ha mammont ad neki az ember. Ha jóllakik, békén hagy. A császárt a saját képével megjellegzett tárggyal lehet nyugalomban tartani, egyébként hatalommal bírót pedig más, számukra fontos módon. A magyar népmesék ismerik és tanítják a legkisebb fiú eredményt hozó köszöntését: „Adjon Isten jó estét, öreganyám!”, és a választ: „Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál! A célod elérésében nem tudok segíteni, de nem akadályozlak abban, hogy továbbmenj (például nénémhez), és keresd tovább azt, amire feltetted az erődöt, az idődet, az életedet.”

Jézus világ- és társadalomszemlélete a valóságban mint a tényeken alapuló realitásban gyökerezik, és nem sokban különbözik attól, amit naponta látunk magunk körül mi magunk is. Távolságban áll tőle a világnak az a szemlélete, amelynek kifejezését gyakran halljuk, vagy magunk is megfogalmazzuk már. Miért van szenvedés a földön, miért vannak betegségek és tömegkatasztrófák, miért így teremtetted meg Isten a világot? Miért élünk római, szovjet/ orosz, globális pénzüpi elnyomás alatt? Legalizálhatjuk-e Istenhez tartozásunk alapján az aktuális elnyomók hatalmát adódénárainkkal vagy adóforintjainkkal? Nézőpontot váltva: mint fehér emberek vagy mint izraeliták más népekkel kapcsolatban netán az elnyomókhoz tartozunk-e magunk is?

Jézusnak nincsenek ilyen problémái, nincsenek ilyen kérdései. Nem ebben az értelmezési keretben gondolkodik. Struktúrák mindig vannak

az ember körül – azok pedig lehetnek ilyenek vagy olyanok.

Arról is szoktunk beszélni, hogy a harmadik világháború már régóta zajlik a világban. Sokszor gondolkodom azon, hogy talán megéri etetni a Globális Pénzszivattyút, a Mammont, ha ez az ára annak, hogy emberéletek meneküljenek meg. „Globáliséknak” – bárkik vagy bármik is azok – addig nem kell löniük, míg az ellátásukban nincs fennakadás. A 3. világháború keretében a rakéták oda csapódnak, ahol étvágyuk csillapítását megtagadják, vagy csak veszélyeztetik.

A pénz mint központi fogalom, a pénz, aminek megszerzése, gyűjtése, szaporítása, őrzése önálló célként jelenik meg sokak életében, a pénz, amihez való ragaszkodás sokak egyetlen valós és kizárólagos kötődése az életben – Jézusnál az az eszköz, amely a világi struktúráktól való függetlenség lehetőségét biztosítja. A függetlenség ára, amit meg kell fizetni.

Mire is kell ez a függetlenség?

Arra, hogy az ember megadhassa Istennek, ami az Istené. Azok az állítások, amelyeket mint Jézusra jellemzőket a heródespártiak megfogalmaznak, bizonyosan jellemzők arra az emberre, aki Isten szerinti életet él. Nem torzul el nyelvén az igazság, szavát nem hangolja át az érdek, a haszonszerzés, ami miatt másokra tekintettel, valamely hátránytól tartva vagy valami hasznot remélve – hazudik, mellébeszél, sumákol, sunnyog. Isten útján jár, Isten igazságát tanítja. Az ilyen ember szabad és független. Ugyanakkor nem kötelezettségek nélküli, amit az evangéliumi szakaszban jól képvisel az adó, és az ezzel kapcsolatos teendő: Add meg a császárnak!

Nem kell lázadó forradalmárnak lenni ahhoz, hogy ellenálljunk a világnak – mondja Jézus. Isten igazságának keresése és tanítása egyúttal önmagunk, szívünk, lelkünk, gondolataink és törekvéseink struktúrából való kivonásával jár. Ez a személyi függetlenség hatékony és elégséges, bármely léptékű is a társadalmi közeg, amelyre közvetve vagy közvetlenül hat – legyen az család, közösség, nemzet, emberiség.

Ha a struktúra-problematikákat tesszük életünk fókuszpontjába, attól fogva ez veszi át a hatalmat felettünk, és nem fordítva – így a megváltoztatható struktúráknak egyre inkább mi is részévé válunk. A struktúra működtetője, a Mammon (a Hatalom) étvágya eközben egyre nő: gondolatainkba férkőzve a szörny az agyunkat is elszívja; nemcsak a pénzünket zabálja fel, hanem az energiáinkat, időnket, lehetőségünket, múltunkat, jelenünket és a jövőnket is.

Istennek a maradványelv alapján csak az üres formalitások maradnak, vagy még az sem. Jézus szemléletében éppen fordítva kell lennie: a pénzre, az adóra tekint úgy, mint maradványra, amelyet akkor értékelünk helyesen, ha bagatellnek tekintjük.

Mi a függetlenségünk ára? Kinek-kinek más és más. Mi számomra a maradvány, és mi a fókusz? 50 éve feltett lelkiismereti kérdések ezek, rendre megválaszolva. A következtetések szerint valamennyiünkönél jórosszul megjelennek az önénevelésben. Ugyanakkor az is igaz, hogy „szűkül az út, szűkül szemlátomást” (Garai Gábor: Számvetés).

Vinczéné Géczy Gabriella